

Sygn. akt II PK 37/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia "T. " działające na rzecz R. Ś.
przeciwko M. G.
o wznowienie postępowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 lipca 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 29 września 2017 r., sygn. akt VII Pa (...),

**uchyla wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 29 września 2017
r., sygn. akt VII Pa (...) w zaskarżonej części i przekazuje sprawę
Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 września 2017 r., sygn. akt VII Pa (...) Sąd Okręgowy w G., na skutek skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem, wniesionej przez pozwanego M. G. , zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z 31 lipca 2015 r., sygn. akt VIII Pa (...), w punktach I ppkt 1,2 i 3 oraz II w ten sposób, że oddalił apelację powoda Stowarzyszenia „T.” działającego na rzecz R. Ś. od wyroku Sądu Rejonowego w G. z 2 kwietnia 2015 r., sygn. akt IV P (...); zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 900,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym; kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa; a ponadto, oddalił wniosek pozwanego o zwrot spełnionego na rzecz powoda świadczenia w kwocie 19.573,52 zł wraz z ustawowymi odsetkami i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.480 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania ze skargi o wznowienie, w tym kwotę 900,00zł (dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W sprawie ustalono, że pozwany M. G. w dniu 27 marca 2017 r., w oparciu o podstawę wskazaną w art. 401¹ k.p.c., wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z 31 lipca 2015 roku o sygn. VIII Pa (...) wnosząc o:

1. zmianę powyższego wyroku w punkcie 1 przez oddalenie apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w G. z 2 kwietnia 2015 r., w sprawie IV P (...);

2. zmianę wyroku Sądu Okręgowego w G. w sprawie VIII Pa (...) w punkcie II przez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu w drugiej instancji w kwocie 500 zł;

3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu w sprawie o wznowienie postępowania według norm przepisanych;

4. orzeczenie obowiązku zwrotu przez powoda R. Ś. na rzecz pozwanego spełnionego przez pozwanego na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w G. w sprawie VIII Pa (...) z dnia 31 lipca 2015 r. świadczenia w łącznej kwocie 19.573,52 zł, na którą składa się należność główna, odsetki ustawowe i koszty procesu wraz ustawowymi odsetkami od dnia 25 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty;

Jako podstawę wznowienia skarżący wskazał orzeczenie przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15 o niezgodności aktów normatywnych z Konstytucją, na podstawie których wydany został wyrok

Sądu Okręgowego w G. w sprawie VIII Pa (...) z dnia 31 lipca 2015 r. Skarżący wskazał, iż jakkolwiek Sąd Okręgowy nie wskazał wprost w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy prawnej rozstrzygnięcia, to jednak, nie ulega wątpliwości, że podstawą wyroku w części zasądzającej był art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju - w szczególności nie istniała inna ewentualna podstawa prawna żądania pozwu, a nadto sam powód jako podstawę prawną wskazywał te przepisy. Również Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku nie przejawiał choćby cienia sugestii, że może wchodzić w grę również inna podstawa prawna. Nadto, skarżący wskazał, że Sąd Okręgowy przywoływał te przepisy prowadząc rozważania prawne w uzasadnieniu wyroku oraz dokonał pogłębionej analizy przepisów prawa oraz analizy orzecznictwa, zwłaszcza Sądu Najwyższego, z której to analizy wynika, że ww. przepisy uczynił podstawą prawną swego rozstrzygnięcia.

Skarżący stwierdził, że skoro skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15 moc utraciły przepisy prawa będące podstawą rozstrzygnięcia, postępowanie niniejsze podlega wznowieniu, natomiast w dalszej kolejności apelacja powoda od wyroku Sądu Rejonowego w G. z 2 kwietnia 2015 r., w sprawie IV P (...) podlega oddaleniu, albowiem podstawa prawna roszczenia powoda utraciła moc obowiązującą, a w dacie wyrokowania nie istniała inna alternatywna podstawa prawna roszczenia formułowanego przez powoda. Sam powód również jako podstawę prawną roszczenia wskazywał przepisy zakwestionowane przez Trybunał Konstytucyjny. Gdyby natomiast w dacie wyrokowania w systemie prawnym nie funkcjonował art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia MPiPS z 19 grudnia 2002 r., apelacja powoda zostałaby oddalona czyli sprawa zakończyłaby się pozytywnie dla pozwanego.

Skarżący wskazał, że pozwany dobrowolnie wykonał wyrok Sądu Okręgowego wypłacając R. Ś. ogółem kwotę 19.573,52 zł, na którą składało się

11.464,14 zł tytułem należności głównej oraz 5.409,38 zł tytułem odsetek oraz 2.700 zł tytułem kosztów procesu na obie instancje. Przelew został dokonany na rachunek pełnomocnika R. Ś. w dniu 24 sierpnia 2015 r. W związku z powyższym, pozwany domaga się nałożenia na powoda obowiązku zwrotu całej wypłaconej kwoty wraz z ustawowymi odsetkami od dnia następnego po dniu przelewu do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na skargę strona powodowa wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu za postępowanie wywołane wniesioną skargą o wznowienie postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie w przypadku uwzględnienia skargi o wznowienie postępowania i zmiany zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa. Ponadto powód wniósł o oddalenie w całości wniosku pozwanego o orzeczenie obowiązku zwrotu przez R. Ś. na rzecz pozwanego spełnionego świadczenia oraz odstąpienie na podstawie art 102 k.p.c. od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego przed Sądem pierwszej i drugiej instancji oraz w postępowaniu wywołanym skargą o wznowienie postępowania. Na okoliczność ustalenia, że R. Ś. zużył otrzymane od pozwanego kwoty w taki sposób, że nie jest już wzbogacony powód wniósł o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powód podnosił, że wyrok Sądu drugiej instancji nie został oparty na przepisach uznanych przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją w wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, gdyż z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wynika wyraźnie, że orzeczenie to zostało oparte na przepisach art. 77⁵ k.p. oraz na pozostających z nimi w związku przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., a więc nie można zgodzić się z pozwanym, aby w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy nie wskazał podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Tym bardziej nie ma racji pozwany twierdząc, jakoby nie ulegało wątpliwości, że podstawą wyroku w części zasądzającej były przepisy art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi

zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.

Powód wskazywał, że, wbrew stanowisku pozwanego, w ustawie o czasie pracy kierowców istnieją również inne przepisy, które w powiązaniu z przepisami art. 77⁵ k.p. oraz przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. stanowią samodzielną i niezależną od przepisów art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, podstawę roszczeń strony powodowej. Ponadto, powód wskazywał, że jako podstawę prawną swoich roszczeń wskazywał nie przepisy uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją, ale art. 77⁵ k.p. i przepisy Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości oraz warunków ustalenia należności przysługujących w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Taka również była podstawą prawną wyroku Sądu Okręgowego, rozstrzygającego apelację strony powodowej. Z tego względu, według powoda, w niniejszej sprawie nie zaistniała podstawa do wznowienia postępowania, warunkująca możliwość wystąpienia przez pozwanego z niniejszą skargą.

Jednocześnie powód wskazywał, że wbrew stanowisku strony skarżącej, również inne przepisy ustawy o czasie pracy kierowców dają podstawę do stwierdzenia zasadności roszczeń powoda tj. art. 2 pkt 7 definiujący podróż służbową, jak również art. 4 odsyłający do stosowania przepisów kodeksu pracy w zakresie nieuregulowanym ustawą i żaden z tych przepisów nie został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, co potwierdza stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 21 lutego 2017 r., sygn. akt: I PK 300/15.

W zakresie wniosku pozwanego o orzeczenie przez Sąd obowiązku zwrotu przez R. Ś. na rzecz pozwanego spełnionego świadczenia na wypadek zmiany wyroku i oddalenia powództwa w wyniku uwzględnienia skargi pozwanego, powód wskazywał, iż zużył już otrzymane świadczenie.

Na wypadek uwzględnienia wniesionej skargi o wznowienie postępowania i dokonania zmiany zaskarżonego przez pozwanego wyroku, powód wniósł o nieobciążanie go kosztami postępowania w niniejszej sprawie oraz w postępowaniu przed Sądem pierwszej i drugiej instancji powołując się na wątpliwości co do stanu

prawnego, stanowiącego podstawę roszczeń strony powodowej, zaznaczając jednak, że o zasadności roszczeń powoda świadczyły nie tylko obowiązujące przepisy oraz bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Dopiero stwierdzenie niezgodności z Konstytucją RP podstawy materialnej powództwa wytoczonego przez stronę powodową, doprowadziło do sytuacji uzasadniającej wniesienie skargi o wznowienie postępowania, a w dalszej perspektywie, w przypadku nieuwzględnienia przez Sąd wskazanej powyżej argumentacji, może doprowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku. Tymczasem, do czasu wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r. nie było żadnych podstaw uzasadniających oddalenie powództwa wytoczonego przez powoda, a więc w tej sytuacji można mówić o szczególnych okolicznościach, które zdaniem strony powodowej usprawiedliwiają odstąpienie od obciążenia jej kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej. Powód występując z powództwem był obiektywnie przekonany o jego zasadności i dopiero uznanie niezgodności z Konstytucją RP zakwestionowanych przepisów doprowadziło do możliwości jego oddalenia.

Sąd Okręgowy uznał, że skarga o wznowienie postępowania zasługuje na uwzględnienie i prowadziła do zmiany zaskarżonego, prawomocnego wyroku.

Zdaniem Sądu, mimo iż istotnie Sąd Okręgowy wprost nie powołał się wyraźnie na art. 21 a ustawy o czasie pracy kierowców, odwołując się jedynie do treści art. 77⁵ k.p. oraz przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, to jednak należy uznać, iż właśnie ten przepis (art. 21 a ustawy o czasie pracy kierowców) stanowił materialno-prawną podstawę rozstrzygnięcia. Wynika to jednoznacznie z powołanych i podzielonych przez Sąd orzekający orzeczeń Sądu Najwyższego z 28 maja 2015 r., III PK 14/15 oraz z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14. Z uzasadnienia tychże orzeczeń wynika, że właśnie powyższe unormowanie stanowiło podstawę przyjętych rozstrzygnięć, co zostało podzielone i przyjęte przez Sąd Okręgowy przy wydawaniu wyroku objętego skargą. Powyższe

zatem prowadzi do wniosku, że niniejsza skarga o wznowienie postępowania opiera się na ustawowej podstawie wznowienia.

Z kolei fakt, iż skarga została wniesiona w dniu 27 marca 2017 r., przy opublikowaniu przywołanego na jej uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., sygn. akt K 11/15 w Dzienniku Ustaw z dnia 29 grudnia 2016 r., poz. 2206 stanowić musiało podstawę do stwierdzenia, że zachowany został przez skarżącą przewidziany w art. 407 § 2 k.p.c. trzymiesięczny termin do wniesienia skargi, a jednocześnie mając na względzie datę objętego skargą wyroku (31 lipca 2015 r.), że nie upłynął jeszcze przewidziany z kolei w art. 408 k.p.c. pięcioletni termin liczony od dnia prawomocności orzeczenia, uniemożliwiający rozpoznanie skargi.

Sąd drugiej instancji, powołując się obszernie na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15, wskazał, że w wyniku uznania, że art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155, ze zm.) w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. kodeks pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1666, ze zm.) w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. nr 167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. powołanej w punkcie 1 w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. powołanej w punkcie 1 w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. nr 236, poz. 1991, ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji (Dz.U. z dnia 22 grudnia 2016 r., poz. 2206), odpadły podstawy prawne do obciążania pozwanej spółki kosztami noclegów powoda, w sytuacji kiedy nie

przedstawili oni rachunków hotelowych. Innymi słowy z chwilą ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w dzienniku ustaw odpadła materialnoprawna podstawa roszczeń powoda, w wyniku czego jego roszczenie było niezasadne i podlegało oddaleniu.

Jednocześnie, Sąd Okręgowy stwierdził, że analiza uzasadnienia orzeczenia wydanego przez Trybunał Konstytucyjny, wbrew stanowisku Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z 21 lutego 2017 r., w sprawie I PK 300/15, jak również w wyroku II PK 409/15, nie pozwala na przyjęcie wykładni ustawy o czasie pracy kierowców, z której należy wyeliminować możliwość posługiwania się art. 21 a ustawy o czasie pracy kierowcy, zastępując ją wykładnią, na podstawie której uznaje się w trybie art. 2 ustęp 7 obowiązującego nadał w ustawie o czasie pracy kierowców, bądź art. 4 tej ustawy, że do rekompensaty za podróż służbową będą miały zastosowanie przepisy powszechnie obowiązujące, w tym art. 77⁵ § 5 kodeksu pracy w sytuacji gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę.

W ocenie Sądu Okręgowego taka interpretacja jest błędna, stoi w sprzeczności z rozstrzygnięciem Trybunału Konstytucyjnego i wyrażonym w nim trafnym poglądem co do autonomicznej definicji podróży służbowej na gruncie przepisów ustawy o czasie pracy kierowców i w związku z tym brakiem uzasadnienia do stosowania zasad ustalania należności za podróże służbowe pracowników sfery budżetowej. Wprowadzenie przez ustawodawcę regulacji zawartej w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, mimo uregulowania zawartego w art. 4 tej ustawy świadczy o tym, iż obok autonomicznej definicji podróży służbowej na gruncie tej ustawy, ustawodawca widział potrzebę odrębnego uregulowania kwestii należności przysługujących pracownikom zatrudnionym na stanowisku kierowcy z tytułu odbywania podróży służbowej. W tych zaś okolicznościach uzasadniony jest zatem wniosek, że orzeczenie przez Trybunał Konstytucyjny o niekonstytucyjności przepisu art. 21a w/w ustawy skutkuje brakiem podstaw do sięgania po regulacje zawarte w kodeksie pracy, mimo dalszego obowiązywania innych przepisów odsyłających do przepisów kodeksu pracy. Przyjęcie przeciwnego wniosku prowadziłoby do konstatacji, że ustawodawca nie

działał racjonalnie wprowadzając do ustawy o czasie pracy kierowców szczególny przepis art. 21a oraz że zakwestionowany przez Trybunał przepis można „zastępować” innym, nie uwzględniając przy tym poglądu Trybunału Konstytucyjnego co do materialnoprawnej podstawy stosowania do kierowców uregulowań dotyczących należności z tytułu podróży służbowych odnoszących się do grup innych pracowników, których praca kształtuje się całkowicie inaczej, niż praca zawodowych kierowców w transporcie międzynarodowym, którzy w zasadzie stale wykonują pracę poza siedzibą pracodawcy. Sąd zauważył przy tym, że w przepisie art. 2 ustawy o czasie pracy kierowców wyraźnie wskazano, że zawarta tam definicja podróży służbowej odnosi się jedynie do określeń użytych w tej ustawie; z kolei po usunięciu przepisu art. 21a nie ma już w niej żadnego przepisu, który odnosiłby się do podróży służbowej.

W konsekwencji zmiany rozstrzygnięcia merytorycznego rozpoznawanej sprawy, Sąd Okręgowy zmienił również rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżył powód:

a) w części, w jakiej Sąd Okręgowy zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z 31 lipca 2015 r., sygn. akt: VIII Pa (...) oddalając apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w G. z 2 kwietnia 2015 r., w sprawie o sygn. akt: IV P (...) (pkt. 1.1 wyroku) i zasądzając od powoda na rzecz pozwanego kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt. 1.2 wyroku);

b) w części, w jakiej Sąd Okręgowy zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.480 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania ze skargi o wznowienie postępowania (pkt. III wyroku).

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. Naruszenie przez Sąd Okręgowy przepisów postępowania w stopniu mającym istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

a) art. 410 §1 w zw. z art. 401¹ Kodeksu postępowania cywilnego przez błędne przyjęcie, że skarga pozwanego o wznowienie postępowania została oparta na ustawowych podstawach, a w konsekwencji nieodrzuć skargi pozwanego w sytuacji zaistnienia ustawowych przesłanek jej odrzucenia.

2. Naruszeniu przez Sąd Okręgowy prawa materialnego, tj.:

a) art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 1 - § 5 Kodeksu pracy w zw. z § 2 pkt. 2 lit, b , 59 ust. 2 oraz 59 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pracownikowi nie przysługują należności związane z podróżą służbową w postaci ryczałtu za nocleg pomimo braku zapewnienia mu przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w czasie podróży służbowych:

b) art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy w zw. z § 2 pkt 2 lit, b, § 9 ust. 2 oraz § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pracownikowi nie przysługują należności związane z podróżą służbową w postaci ryczałtu za nocleg pomimo braku zapewnienia mu przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w czasie podróży służbowych.

W związku z powyższym skarżący wniósł o:

a) przyjęcie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁴ § 2 w zw. z 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., podnosząc, że niniejsza skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona:

b) uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. i odrzucenie skargi pozwanego o wznowienie postępowania;

c) ewentualnie o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. poprzez oddalenie skargi pozwanego o wznowienie postępowania w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania skargowego według norm przepisanych;

d) ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w G. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G.;

e) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o:

1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. oddalenie skargi kasacyjnej (razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania);
3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione w stopniu wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów 1) w naruszenia prawa procesowego sformułowanych w skardze kasacyjnej, bowiem dopiero po ustaleniu, że Sąd drugiej instancji przeprowadził prawidłowo postępowanie w niniejszej sprawie możliwe będzie dokonanie oceny, czy Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni oraz prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego.

Niezasadny okazał się zarzut naruszenia art. 410 §1 w zw. z art. 401¹ k.p.c. Zgodnie z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Prawdą jest, że w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę pierwotnie nie wskazał jako podstawy prawnej wyroku całego ciągu przepisów, tak, jak został on przedstawiony przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15, ograniczając się jedynie do wskazania art. 77⁵ k.p. i odpowiednich przepisów resortowych. Nie ulega jednak wątpliwości, że podstawą tego wyroku był również art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców. W pierwszej kolejności dlatego, że w owym czasie przepis ten

stanowił bezpośrednią i wyrażoną wprost podstawę dochodzenia roszczeń o zapłatę ryczałtów za noclegi, jak również dlatego, że Sąd drugiej instancji, rozpoznający tę sprawę odwołał się do już istniejącego orzecznictwa sądowego, które wskazywało właśnie na art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, jako na podstawę zasądzania roszczeń o ryczałty za noclegi. Zgodzić się zatem należało z Sądem Okręgowym, że w niniejszej sprawie zostały spełnione przesłanki formalne do rozpoznania skargi o wznowienie postępowania.

Przechodząc natomiast do zarzutów naruszenia prawa materialnego, w ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, oba zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej okazały się zasadne, Sąd drugiej instancji dokonał bowiem błędnej wykładni i błędnie zastosował prawo materialne. Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, że skutek wydania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15 nie ma już podstawy materialnoprawnej do uwzględniania roszczeń o zapłatę ryczałtów za noclegi kierowców, niezależnie od stanu faktycznego konkretnej sprawy. Należy zatem wyraźnie zaznaczyć, że mimo wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., w sprawie K 11/15, nadal aktualne pozostaje orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym Sąd ten stanął na stanowisku, że zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz przepisów rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167), bowiem to na pracodawcy spoczywa powinność zabezpieczenia odpowiednich warunków noclegowych w podróży służbowej. Obowiązek ten może zostać zrealizowany w dwojaki sposób. Po pierwsze, przez zorganizowanie warunków umożliwiających odpoczynek, po drugie,

przez ustanowienie ryczałtu w wysokości dającej możliwość zrealizowania tej potrzeby we własnym zakresie (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 164; wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2017 r., II PK 106/16, LEX nr 2306361; wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2018 r., II PK 3/17, LEX nr 2530649; wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2018 r., I PK 360/16, LEX nr 2508180; wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r., I PK 317/16, LEX nr 2473798). Ponadto, warto również zwrócić uwagę na wyrażoną w orzecznictwie tezę, zgodnie z którą sam nocleg w kabinie pojazdu, nawet o podwyższonym standardzie, nie niweczy automatycznie zasadności żądania zasądzenia ryczałtów w związku z podróżą służbową, a może co najwyżej wpłynąć na jego wysokość (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2018 r., I PK 330/16, LEX nr 2508179). Jak wynika z powyższych rozważań, Sąd drugiej instancji dokonał oceny stanu faktycznego sprawy sprzecznej z powszechnie przyjętą wykładnią prawa, od lat prezentowaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Sąd drugiej instancji w wyniku przyjęcia błędnej wykładni przepisów materialnych i błędnej interpretacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego zmienił zaskarżony skargą o wznowienie postępowania wyrok z całkowitym pominięciem stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy, w szczególności z pominięciem regulacji wewnętrznych obowiązujących u pozwanego, uznając, że w każdej sytuacji nie istnieje podstawa materialna do uwzględnienia roszczeń powoda, niezależnie od stanu faktycznego danej sprawy i treści regulaminów wewnętrznych obowiązujących u pracodawcy. Należy w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, jest utrata aktualności uchwały Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164) w zakresie, w jakim wskazywała ona, że postanowienia zakładowych przepisów prawa pracy regulujących kwestię świadczeń należnych kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym z tytułu podróży służbowych nie mogą przewidywać świadczeń w wysokości niższej niż przewidziane w aktach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. Po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie stosuje się wprawdzie art. 21a ustawy z 2004 r. o czasie pracy

kierowców, ale stosuje się art. 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 marca 2017 r., II PK 409/15, LEX nr 2306366 oraz II PK 410/15, LEX nr 2306367). Sąd Najwyższy wskazywał również wielokrotnie w swoim aktualnym orzecznictwie, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167). Jeżeli jednak pracodawca nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyraźnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28; wyroki Sądu Najwyższego: z 13 grudnia 2017 r., III PK 149/16, LEX nr 2435631; z 13 grudnia 2017 r., III PK 6/17, LEX nr 2428244; z 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465; z 1 marca 2018 r., I PK 330/16, LEX nr 2508179 oraz I PK 331/16, LEX nr 2486197). Pamiętać również należy, że pojęcie zwrotu kosztów podróży obejmuje: diety, zwrot kosztów przejazdów i dojazdów, noclegów i innych wydatków, określonych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb. Stąd użyte przez ustawodawcę w art. 77⁵ § 3 k.p. sformułowanie „na pokrycie kosztów podróży” ma szeroki kontekst i obejmuje wszelkie koszty (należności), których rekompensaty może oczekiwać pracownik. Podstawowym kosztem, związanym z podróżą służbową, jest koszt noclegu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2018 r., I PK 310/16, LEX nr 2459716).

W realiach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy z góry i bez zbadania okoliczności niniejszej sprawy uznał, że roszczenie powoda nie ma materialnoprawnych podstaw, w związku z czym, podlega ono oddaleniu. Wykładnia taka i takie zastosowanie prawa materialnego jest sprzeczne z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, powstałym już po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 11/15 i obszernie wyjaśniającego skutki wydania tego wyroku w obrębie spraw o roszczenia z tytułu ryczałtów za noclegi. W konsekwencji, zgodzić się należało ze skarżącym, że Sąd Okręgowy naruszył prawo materialne.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Okręgowy dokona zatem wykładni i zastosowania relewantnych przepisów prawa z tym, że przy dokonywaniu wykładni prawa, weźmie on również pod uwagę aktualne orzecznictwo Sądu Najwyższego, częściowo przywołane w niniejszym wyroku i odniesie je do stanu faktycznego niniejszej sprawy, bowiem sam wyrok wydany w sprawie K 11/15 nie musi automatycznie oznaczać, że roszczenie powoda nie ma materialnych podstaw. Ustalenie wpływu wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy możliwe będzie dopiero po zbadaniu treści postanowień wewnętrznych aktów prawnych, obowiązujących u pozwanego, dopiero wtedy będzie można bowiem ocenić, czy przepisy Kodeksu pracy i rozporządzeń resortowych mają zastosowanie do sytuacji powoda.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.